

STEUNPUNTENPEILING BEZUINIGINGEN

JUNI 2021

AANLEIDING

Zorgen over de financiering van mantelzorgondersteunende organisaties bereiken met enige regelmaat MantelzorgNL, evenals signalen over het onder druk staan van de lokale mantelzorgwaardering. Met deze Steunpuntenpeiling onder de aangesloten organisaties proberen wij een indruk te krijgen van de landelijke situatie, om te kijken of de signalen ook elders in het land spelen. Tot slot wil MantelzorgNL input ophalen om de lobby richting de gemeenteraadsverkiezingen zoveel mogelijk op de wensen van de aangesloten organisaties te laten aansluiten.

SAMENVATTING

Uit dit onderzoek blijkt dat een kwart van de organisaties die mantelzorgondersteuning bieden in opdracht van de gemeente, dit jaar te maken heeft gehad met een bezuiniging op de structurele subsidie. Dit lijkt zich komend jaar te herhalen. Hoewel slechts een klein deel medio mei al weet hoe de financiering er in 2022 uit gaat zien, geeft eveneens een kwart van hen aan volgend jaar te worden gekort. Werkzaamheden waar organisaties nu niet aan toe komen wegens gebrek aan financiële middelen of mankracht, is met name maatwerk ondersteuning voor speciale doelgroepen mantelzorgers, zoals jonge – of werkende mantelzorgers. Gemeenten zouden ook meer moeten investeren in respijtzorg, informatievoorziening of individuele begeleiding dan nu het geval is, aldus de organisaties. Tot slot is bij 7% van de gemeenten in het werkgebied van de organisaties de gemeentelijke mantelzorgwaardering afgeschaft. Toch blijft in de meeste gemeenten de individuele waardering in stand, al dan niet gecombineerd met een vorm van collectieve waardering. De hoogte van de individuele waardering staat wel onder druk, aangezien meer gemeenten de waardering verlagen dan verhogen.

ACHTERGROND RESPONDENTEN

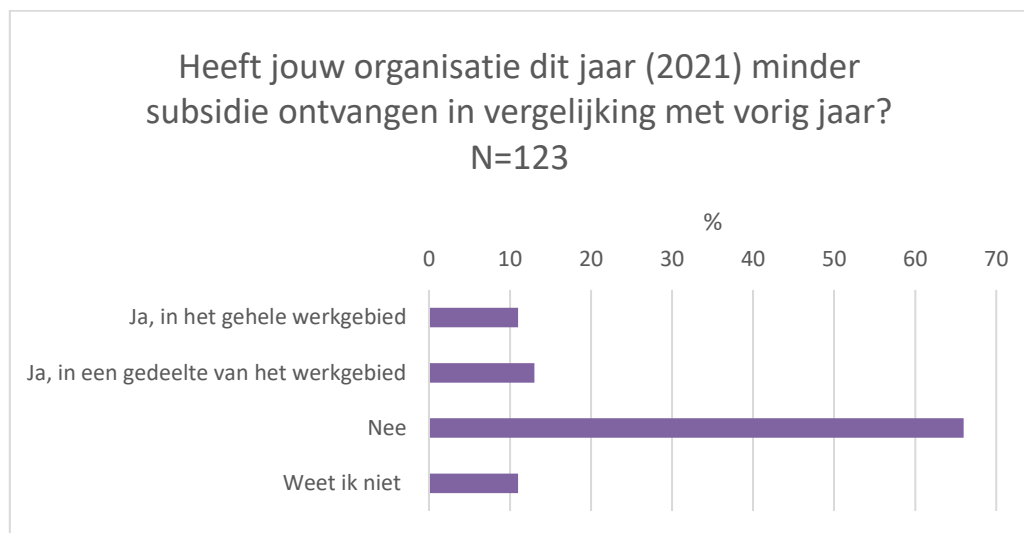
In totaal zijn 321 aangesloten organisaties benaderd voor deze vragenlijst. Daarvan hebben 142 organisaties deze vragenlijst ingevuld (44%). Het overgrote deel (90%) ontvangt subsidie voor werkzaamheden op het gebied van mantelzorgondersteuning. De resultaten in deze rapportage zijn gebaseerd op deze groep die in opdracht van de gemeente mantelzorgondersteuning bieden. Van de 127 respondenten die mantelzorgers ondersteunen, is 67% werkzaam in één gemeente.

FINANCIERING

Gemeenten hebben de opdracht mantelzorgers te ondersteunen, zoals beschreven in de Wmo 2015. Organisaties die mantelzorgers ondersteunen kunnen hiervoor subsidie ontvangen van de gemeente waarin ze werkzaam zijn. De respondenten die de vragenlijst hebben ingevuld, ontvangen allen subsidie van de gemeente(n) in hun werkgebied.

KWART ORGANISATIES MINDER STRUCTURELE FINANCIERING IN 2021

Van de ondervraagde organisaties die mantelzorgers ondersteunen en hiervoor gemeentelijke subsidie ontvangen, geeft 24% aan dat ze dit jaar minder subsidie hebben ontvangen in vergelijking met vorig jaar. In een aantal gevallen omdat regionaal werkende organisaties de gunning van één of meerdere gemeenten in hun werkgebied verliezen, in andere gevallen omdat de gemeente bezuinigd en minder geld besteedt aan mantelzorgondersteuning.

Een opvallend verschil zit tussen de organisaties die in meerdere gemeenten werkzaam zijn en organisaties die in slechts 1 gemeente mantelzorgers ondersteunen. Vooral mantelzorg-ondersteunende organisaties die regionaal werken hebben te maken met bezuinigingen. Van hen geeft 43% aan dit jaar minder subsidie te hebben ontvangen, tegenover 14% van de lokaal werkende organisaties. Van alle organisaties die subsidie ontvangen, geeft 10% aan bepaalde werkzaamheden niet meer uit te voeren vanwege de verminderde subsidie. Veelal heeft dit te maken met het minderen of stoppen met de uitvoering van de mantelzorgwaardering. Eén organisatie geeft bijvoorbeeld aan deze opdracht terug te hebben gegeven aan de gemeente, omdat de gelden voor de uitvoering ervan in haar ogen onvoldoende waren. Naast het stoppen met de uitvoering van één bepaalde taak zijn er ook signalen van de kaasschaaf waardoor op meerdere vraaggebieden minder mogelijk is, bijvoorbeeld minder aandacht voor speciale doelgroepen of stoppen met

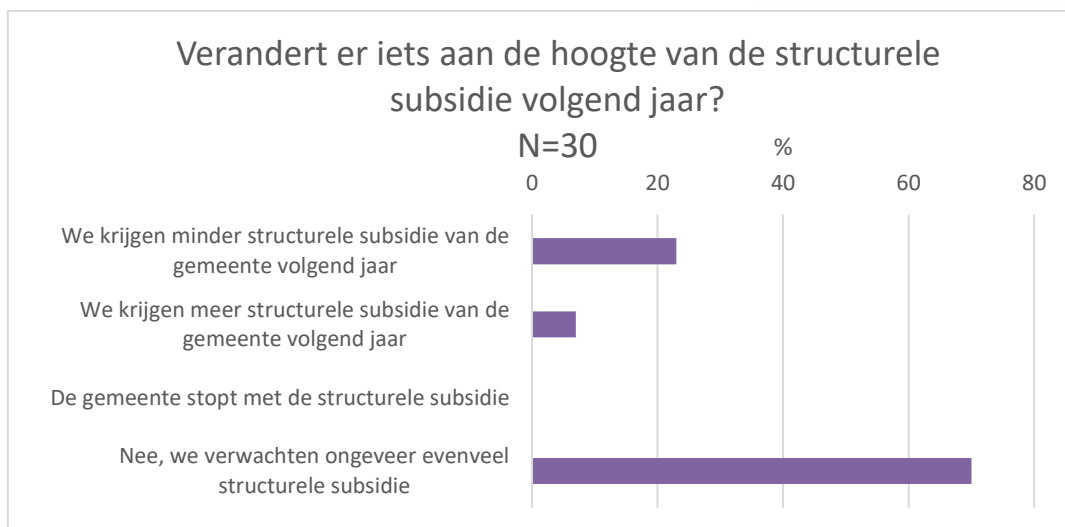
lotgenotencontact. Tot slot is er een organisatie die zichzelf opheft, om een faillissement volgend jaar te voorkomen. Deze regionaal werkende organisatie verwoordt het zo:

In twee gemeenten zijn we gestopt met mantelzorgondersteuning omdat ze onze taak hebben belegd bij het eigen loket vanwege bezuinigen. Tevens zijn we gestopt met de zogenaamde innovatieve projecten omdat deze incidentele gelden een scheve verhouding geven t.o.v. de reguliere subsidies die we krijgen en gebruikt worden om te verhullen dat er risico's zijn in de bedrijfsvoering van een kleine specialistische mantelzorg-ondersteunende organisatie zoals wij zijn. Als wij pas in december de verlenings-beschikkingen krijgen is het moeilijk om deskundige medewerkers te binden aan deze organisatie. Té risicodragend en té lang in onzekerheid in een periode dat mantelzorgondersteuning té versnipperd is geraakt zowel lokaal, regionaal en ook landelijk heeft gemaakt dat we als specialist niet verder kunnen. De onzekerheden en onvoldoende borging of wij onze werkzaamheden als Stichting betaald krijgen (11 professionals en 150 vrijwilligers) heeft ons doen besluiten tot tijdige ontmanteling van de Stichting en de dienstverlening aan mantelzorgers tijdig over te dragen aan de opdrachtgever: vijf gemeenten. Dit om de continuïteit mantelzorgondersteuning te bewerkstelligen en te begeleiden naar een nieuwe uitvoerende organisatie, Ook hebben we daarmee een faillissement volgend jaar voorkomen. We verwachten dat het specialisme van onafhankelijke professionele mantelzorgondersteuning verdwijnt en gaat vervagen in de coulissen van algemene welzijnsorganisaties of zorgaanbieders die 'dit er wel even bij kunnen doen'.

OOK IN 2022 STRUCTURELE FINANCIERING BIJ KWART ORGANISATIES LAGER

Een deel van de organisaties ontvangt pas later in het jaar het besluit of de structurele financiering wordt voortgezet. Dat blijkt ook uit de vraag of organisaties al weten of de hoogte van de subsidie voor 2022 bekend is. Voor 62% is dat medio mei niet het geval, 19% weet waar zij aan toe is voor het gehele werkgebied en 6% voor een deel van het werkgebied. De overige 13% antwoordt “weet niet”.

Voor het kwart van de organisaties die op de hoogte is van de toegezegde subsidiebedragen voor (een deel van) het werkgebied voor het komende jaar, blijkt dat er in 2022 minder structurele financiering beschikbaar zal zijn.

Zes van de zeven organisaties die nu al weten volgend jaar te moeten bezuinigen, hebben opvallend genoeg niet alleen volgend jaar met een bezuiniging te maken, maar zijn ook dit jaar geconfronteerd met een korting op het beschikbare budget. De aantallen zijn echter nog klein omdat veel organisaties nog wachten op toekenning van de financiering voor 2022.

Consequenties voor de uitvoering van de taken op het gebied van mantelzorgondersteuning heeft het zeker. Keuzes moeten worden gemaakt in wat nog wel kan en wat minder of geheel niet meer. Niet bij alle organisaties zijn die keuzes reeds gemaakt, maar individuele begeleiding is meerdere malen genoemd als vorm van ondersteuning waarop voortaan minder zal worden ingezet.

PROJECTSUBSIDIE

Naast structurele subsidie ontvangt een deel van de organisaties (65%) ook projectsubsidie. Ook voor deze vorm van financiering is voor veel organisaties nog niet duidelijk wat 2022 gaat brengen. Van de 31 organisaties die hierover hun verwachting uitspreken, geeft bijna de helft (45%) aan dat zij in 2022 verwachten minder projectsubsidie te zullen ontvangen.

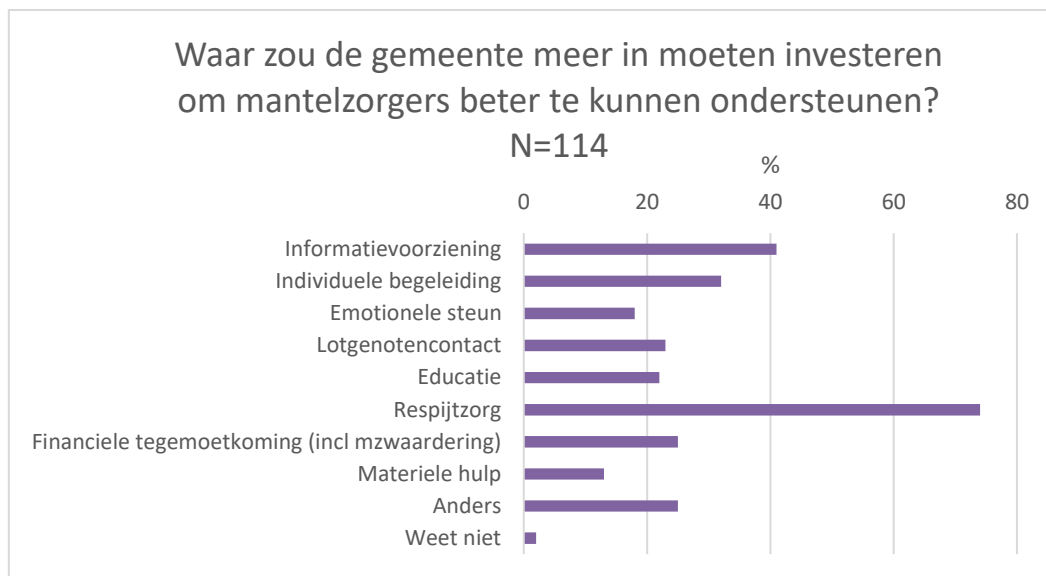
Naar aanleiding van signalen uit het werkveld is ook uitgevraagd of men zich herkent in een verschuiving van structurele subsidie naar meer tijdelijke projectsubsidies. Dit signaal wordt door 10% van alle respondenten inderdaad herkend.

INVESTEREN IN MANTELZORGONDERSTEUNING

Het ontbreken van budget of mankracht kan ervoor zorgen dat bepaalde ondersteuningstaken niet kunnen worden uitgevoerd. Welke taken zouden de organisaties graag willen oppakken? In de antwoorden op deze open vraag springt aandacht voor specifieke doelgroepen er uit. Vooral jonge mantelzorgers en werkende

mantelzorgers worden veelvuldig genoemd, in mindere mate mantelzorgers met een migratieachtergrond. Organisatie geven aan dat ze graag meer zouden willen doen voor deze doelgroepen om maatwerk te kunnen leveren, maar dat dit nu niet kan wegens het gebrek aan middelen. Daarnaast wordt op afstand individuele begeleiding of het organiseren van lotgenotencontact of bijeenkomsten genoemd.

Ook is uitgevraagd op welke van de acht vraaggebieden de gemeente volgens de mantelzorgondersteunende organisaties meer zou moeten investeren om mantelzorgers beter te ondersteunen. Op deze meerkeuzevraag werd respijtzorg het meest genoemd, namelijk door 74% van de respondenten. Informatievoorziening (41%) staat op een tweede plaats en individuele begeleiding (32%) maakt de top drie compleet.

In de toelichting op het antwoord “anders” komt vooral de vraag om snellere procedures, minder bureaucratie en meer flexibiliteit om maatwerk mogelijk te maken. Ook het indirect ondersteunen van mantelzorgers zodat professionals kunnen worden geschoold in het herkennen en ondersteunen van mantelzorgers wordt genoemd. Of zoals een respondent het verwoord: “de ik ben er voor de cliënt-gedachte vervangen door wij zijn er voor de cliënt en zijn systeem”.

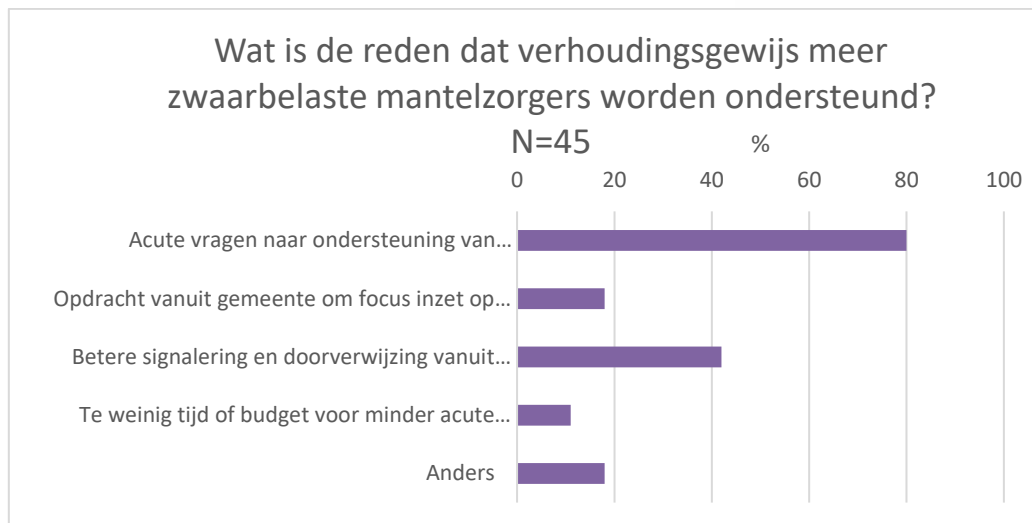
ONDERSTEUNING AAN ZWAARBELASTE MANTELZORGERS

De budgetten voor mantelzorgondersteuning staan onder druk. Organisaties zijn daardoor genoodzaakt keuzes te maken, niet alleen in de wijze van ondersteunen, maar ook in welke mantelzorgers worden ondersteund. Niet alle vragen om hulp of ondersteuning kunnen namelijk worden gehonoreerd. Verhoudingsgewijs lijkt momenteel een groter deel van de beschikbare uren en/of budget besteed te worden aan zwaar- of overbelaste

mantelzorgers, in vergelijking met voorgaande jaren. Van de respondenten geeft namelijk 39% aan verhoudingsgewijs meer tijd te besteden aan zwaarbelaste mantelzorgers.

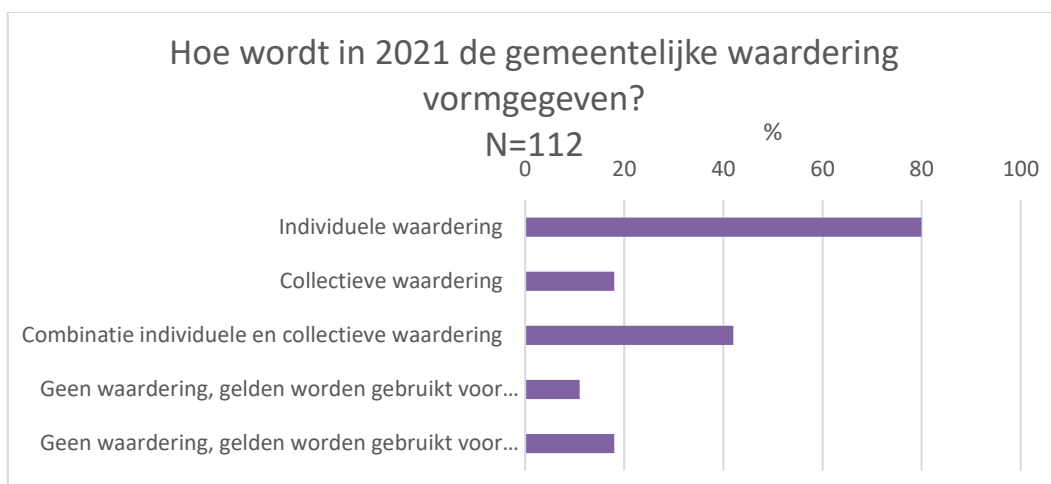

Wat is dan de reden dat verhoudingsgewijs meer zwaar- of overbelaste mantelzorgers zijn ondersteund? De meeste organisaties zien een toename van acute vragen naar ondersteuning van zwaarbelaste mantelzorgers. Waarschijnlijk heeft het afgelopen jaar de corona-pandemie en daarop volgende maatregelen hierin een rol gespeeld, zoals blijkt uit de antwoorden die genoemd zijn onder “anders”. Vooral het tijdelijk sluiten of minderen van de mogelijkheden tot respijt wordt gezien als een belangrijke oorzaak voor de toename van de ervaren belasting van mantelzorgers en daaruit voortkomende hulpvragen. Ook betere signalering en doorverwijzing vanuit wijkteam wordt gezien als reden, waardoor het bereiken van mantelzorgers is verbeterd. Minder positief is dat 18% van de organisaties aangeeft dat het de opdracht van de gemeente is om te focussen op de zwaarbelaste mantelzorger. Mogelijk gaat dit ten koste van vormen van ondersteuning die bij minder belaste mantelzorgers preventief worden ingezet om overbelasting te voorkomen.

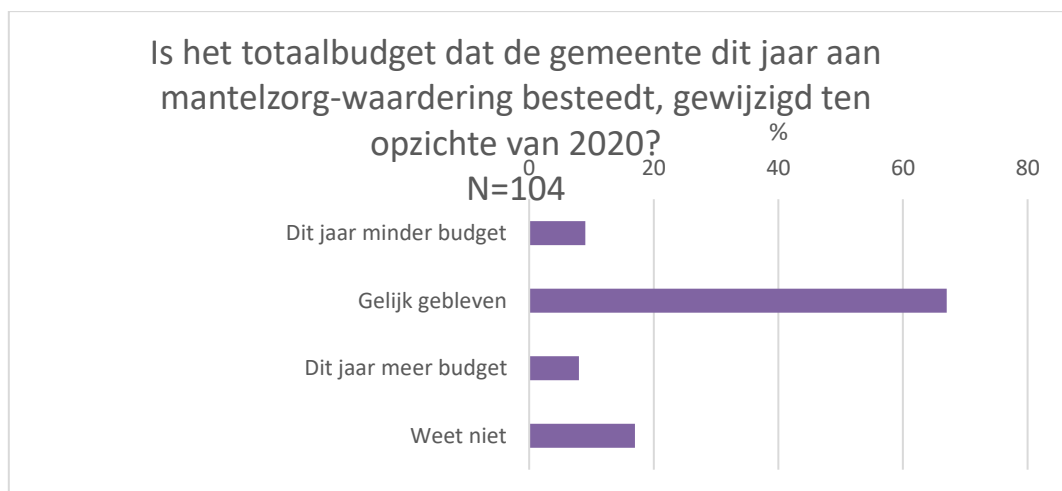

MANTELZORGWAARDERING

Gemeenten ontvangen van het Rijk gelden om mantelzorgers te waarderen. De invulling van de waardering is aan de gemeente zelf, waardoor er lokaal verschillen in de hoogte en vorm van de waardering ontstaat. Zo zijn er gemeenten die een individuele waardering uitdelen, maar ook gemeenten die uitsluitend collectief waarderen, bijvoorbeeld door een middag met activiteiten voor mantelzorgers te organiseren. In 7% van de gemeenten waarin de respondenten werkzaam zijn, worden de gelden voor andere zaken gebruikt. In een aantal gemeenten worden de gelden gebruikt voor de versterking van mantelzorgondersteuning, maar ook geven enkele organisaties aan dat de gelden niet terecht komen bij de mantelzorgers. Aangezien de gelden voor de mantelzorgwaardering niet zijn geormerkt, is dat helaas mogelijk.

Op de vraag of het totaalbudget dat wordt besteed aan waardering gewijzigd is in 2021 ten opzichte van het voorgaande jaar, blijkt dat bij 67% het totaalbudget hetzelfde is gebleven. Bij 9% van de respondenten is in het werkgebied het budget verlaagd en bij 8% verhoogd. De overige 16% moet het antwoord schuldig blijven.

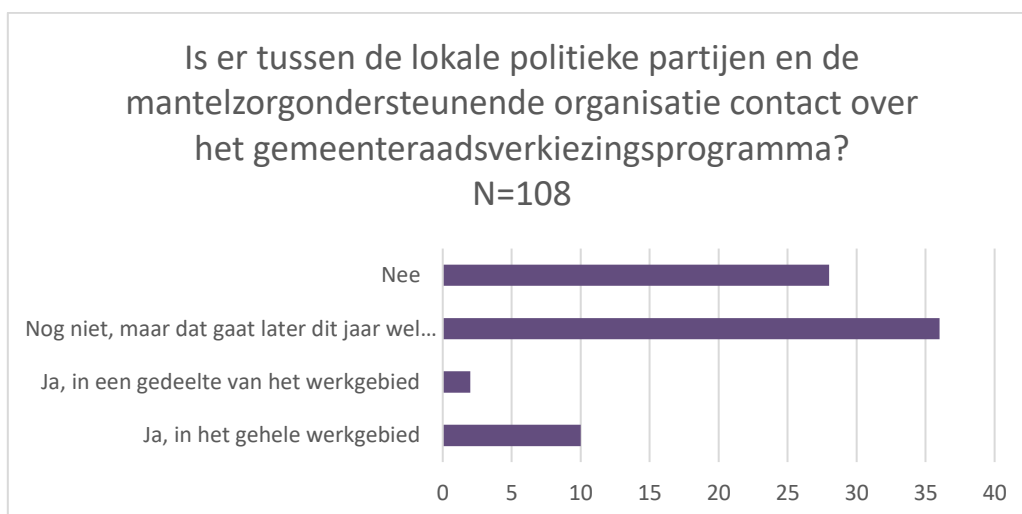
Bij 93 respondenten geven de gemeenten een vorm van individuele waardering, al dan niet gecombineerd met een collectieve waardering. Is het bedrag dat per individuele waardering wordt besteed, gewijzigd ten opzichte van vorig jaar? In de meeste gemeenten blijft het bedrag hetzelfde (75%), terwijl meer gemeenten het bedrag verlagen (11%) in vergelijking met de gemeenten die het bedrag juist verhogen (3%). Alle organisaties die aangeven dat de gemeente dit jaar minder geld beschikbaar stelt voor de waardering, zien een verlaging van het bedrag dat per individuele waardering wordt besteed. Bij de organisaties die voor hun werkgebied aangeven dat het totaalbudget voor de waardering is verhoogd, geeft iets meer dan de helft aan dat het beschikbare bedrag per individuele waardering hetzelfde is gebleven. Waarschijnlijk zijn er in deze gemeenten meer mantelzorgers in beeld, waardoor bij een gelijkblijvende waardering het benodigde budget hoger is.

Mantelzorgondersteunende organisaties hechten belang aan de mantelzorgwaardering. Slechts 14% zegt de gelden liever te zien worden gebruikt voor het versterken van de mantelzorgondersteuning. Een vorm van individuele waardering heeft de voorkeur (54%).

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

In 2022 zijn er gemeenteraadsverkiezingen. Lokale politieke partijen buigen zich momenteel over de invulling van hun verkiezingsprogramma. Een goed moment om het thema mantelzorg op de lokale politieke agenda te krijgen. Van de ondervraagde organisaties geeft 12% in (een deel van) hun werkgebied reeds contact te hebben met lokale politieke partijen. Een groter deel (36%) is van plan dit later dit jaar op te pakken. Iets meer dan een kwart van de organisaties (28%) zegt geen contact te hebben en ook niet te gaan maken met de politieke partijen.

Vervolgens is gevraagd op welke wijze MantelzorgNL de mantelzorgondersteunende organisaties kan helpen om lokaal lobby op het thema mantelzorgondersteuning met de politieke partijen te voeren. Informatie en cijfers die het belang van mantelzorgondersteuning onderstrepen, dat is wat de meeste respondenten aangeven. De antwoorden worden meegenomen in de te ontwikkelen producten die MantelzorgNL gaat ontwikkelen voor haar aangesloten organisaties om lokaal de lobby voor mantelzorgondersteuning te voeren.